

БАКАЯНОВА НАНА МЕЗЕНІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри організації судових, правоохоронних органів
та адвокатури, доктор юридичних наук, доцент, адвокат,
секретар дисциплінарної палати кваліфікаційно-дисциплінарної комісії
Одеської області

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ЯК СУЧАСНА ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ АДВОКАТУРИ

Сучасний світ характеризується розвитком високих технологій, надзвичайною інформативністю, багатоаспектністю правовідносин, постійними трансформаціями в усіх сферах людського життя. У таких умовах суспільство шукає оптимальні форми вибору поведінки та ефективної організації різних видів діяльності шляхом визначення та застосування певних шаблонів, взірців, моделей, які є більш-менш універсальними та дозволяють діяти оперативно та успішно.

Серед багатьох форматів і методів, за допомогою яких відбувається розвиток адвокатури, стандартизація останнім часом займає домінуючі позиції. Слід погодитись із тим, що «саме прагнення відповідати міжнародним стандартам слугує мотивацією та метою багатьох реформ, що реалізуються в Україні, зокрема й у сфері організації адвокатської діяльності» [1, с. 71]. У Плані дій, прийнятим Радою з питань судової реформи для виконання Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, визначено, що реформування адвокатури передбачає забезпечення ефективного функціонування органів адвокатського самоврядування та інституційного розвитку загалом, що дозволить забезпечити ефективніше функціонування адвокатури України згідно з принципом верховенства права, загальними міжнародно-правовими стандартами та стандартами Європейського Союзу [2].

Стандарт (від англ. *standart*) – норма, зразок, модель. Великий енциклопедичний юридичний словник поняття «стандарт» тлумачить як документ, що розроблений на основі консенсусу і затверджений уповноваженим органом, який встановлює правила, інструкції, характеристики, призначені для багаторазового використання з метою досягнення оптимального ступеня впорядкованості у певній галузі [3, с. 868-869].

Відповідно до Закону України «Про стандартизацію» від 05.06.14 р. № 1315, стандартизація – це діяльність, що полягає в установленні положень для загального та неодноразового застосування щодо наявних чи потенційних завдань і спрямована на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері [4].

В юридичній літературі існують різні погляди на стандартизацію в сфері організації та діяльності адвокатури. Так, В.О. Святоцька зазначила, що «стандартизація адвокатського права – це діяльність з розробки, опублікування і застосування стандартів і норм у професійній адвокат-

ській діяльності з метою забезпечення оптимального упорядкування діяльності адвокатів через встановлення загальних положень для цієї сфери і багаторазового їх застосування щодо об'єктивних або потенційних завдань» [5, с. 10].

Втім таке визначення, яке включає елементи процесу стандартизації та відображує його мету, є дискусійним. Застосування, насамперед, самого словосполучення «стандартизація адвокатського права» вбачається не досить вдалим, оскільки поняття «право» має багатофункціональне навантаження. Взагалі виникає питання, як стандартизувати адвокатське право? Доктринальні підходи обумовлюють, скоріше, застосування словосполучення «стандартизація у сфері організації та діяльності адвокатури».

Крім того, процес стандартизації, який, виходячи з визначення, складається з розробки, опублікування і застосування стандартів, має передбачати й стадію їх визнання, яка передує застосуванню. Крім того, первинною стадією стандартизації слід назвати формування стандарту, яка передбачає накопичення досвіду дії певних правових норм та існування традицій адвокатури, які набувають значення зразку, їх осмислення, узагальнення та, згодом, розробку стандарту. Очевидно й те, що мета стандартизації в адвокатурі є ширшою, ніж та, що зазначена, адже стандартизація стосується не лише упорядкування діяльності адвокатів, але й організації адвокатури.

А.М. Бірюкова, навпаки, досліджує стандарти виключно в організаційному напрямі, виокремлюючи міжнародний стандарт організації адвокатури як «нормативно закріплене, обов'язкове правило поведінки суб'єкта міжнародного публічного права, яке визначає загальні (недеталізовані) напрями інтернаціональної стандартизації у сфері організації адвокатури як недержавного, самостійного, самоврядного інституту правової системи держави, що реалізує правозахисну функцію крізь призму забезпечення адвокатської діяльності на професійній основі, з метою утвердження та розвитку механізмів дієвого захисту прав людини на національному та глобальному рівні» [1, с. 80].

Аналіз наукових позицій, висловлених дослідниками адвокатури, дозволяє дійти до висновку про необхідність визначення стандартизації в адвокатурі як в функціональному, так і в організаційному аспекті.

Природа стандартів у сфері організації та діяльності адвокатури є неоднорідною, змішаною. Будь-який стандарт містить етичну, культурологічну, правову складові. Кожен елемент, який обумовлює формування стандарту, безпосередньо виникає у національних системах. Правова норма може як відображати стандарт, так і не відповідати йому, вона здатна також, як наслідок правозастосування, призвести до зміни стандартів, тобто сприяти формуванню нового стандарту та припинення дії такого стандарту, який вже не відповідає вимогам часу. Слід визнати, таким чином, що стандарти не встановлюються раз та назавжди, вони є відносно-константними, тобто можуть змінюватися. Такі зміни відбуваються під впливом розвитку суспільства, виникнення нових феноменів та явищ, трансформацій правових інститутів. Втім це

– довготривалий процес, адже стандарти пов'язані із принципами організації та діяльності адвокатури. Стандарти в адвокатурі можна визначити як загальноновизнані моделі в сфері організації та діяльності адвокатури, які втілюють передовий досвід застосування принципів організації та діяльності адвокатури та реалізуються через дотримання адвокатами норм, які закріплюють ці принципи.

Україна має свої традиції та специфіку у сфері адвокатської діяльності, зумовлені історичним розвитком адвокатури, національним судоустроєм і судочинством, системою законодавства. Проте є загальні вихідні положення, які характеризують природу адвокатури та відображують ознаки належного здійснення адвокатської діяльності з надання правової допомоги. Ці положення, що діють у різних правових системах на регіональному та загальнонаціональному рівнях, згодом становлять основу для визначення міжнародних стандартів організації та діяльності адвокатури.

Міжнародні стандарти організації та діяльності адвокатури є універсальними моделями, які обумовлюють напрями розвитку національного законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність. Таким чином, виступаючи як обов'язкові орієнтири, вони, з одного боку, формуються на підставі правозастосовчої практики у різних країнах, а, з іншого боку, впливають на практику правозастосування через дію законодавчих актів, в яких вони закріплюються. Такий кругообіг є абсолютно закономірним та природним процесом, надзвичайно цікавим для подальших наукових досліджень.

Список використаної літератури:

1. Бірюкова А.М. Правовий статус адвоката і адвокатури: вітчизняна модель у контексті процесів глобалізації: дис. докт. юрид. наук / Бірюкова А.М. – Київський національний ун-т імені Тараса Шевченка. – Київ, 2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://scc.univ.kiev.ua/upload/iblock/f84/dis_Biryukova%20A.%20M..pdf
2. План дій щодо реалізації положень Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sudovareforma.org/institution/strategy/#plan>
3. Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К.: Юридична думка, 2012. – 1020 с.
4. Про стандартизацію: Закон України від 05.06.2014 № 1315 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>
5. Святоцька В.О. Стандарти адвокатури. – Вісник Національної асоціації адвокатів України. – 2017. – № 6. – С. 6-11.

Ключові слова: адвокатура, адвокатська діяльність, міжнародні стандарти, стандартизація, реформа адвокатури.

Ключевые слова: адвокатура, адвокатская деятельность, международные стандарты, стандартизация, реформа адвокатуры.

Key words: Bar, Advocacy, International Standards, Standardization, Advocacy Reform.